20.5.2025

Valtiovarainministeriö/Budjettiosasto
Budjettineuvos Vesa Kulmala

Valtiovarainministeriön lausunto asiassa EJ 2/2025 vp (E31/2024 vp) Valtioneuvoston selvitys: Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028-)

Tausta

Suomen ennakkovaikuttamiskantoja tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (MFF) on muodostettu huhtikuussa 2024 valtioneuvoston selvityksessä E 31/2024, jossa on määritelty ennakkovaikuttamiskannat mm. rahoituskehyksen kokonaistason ja EU:n omien varojen järjestelmän osalta. Ennakkovaikuttamista keskeisissä kysymyksissä on tehty niin poliittisella kuin virkatasolla komission suuntaan siten jo keväästä 2024 alkaen. Nyt annetulla jatkokirjeellä tarkennetaan Suomen kantoja ennakkovaikuttamisen viimevaiheeseen.

Ennakkotietojen mukaan komissio antaa tulevaa EU:n monivuotista rahoituskehystä koskevan ehdotuksensa heinäkuussa. Ottaen huomioon Euroopan muuttunut toimintaympäristö ja siitä johtuvat uudet haasteet, on odotettavissa, että tulevassa rahoituskehysehdotuksessa esitetään merkittävää kehyksen rakenteen sekä rahoitusohjelmien uudistamista.

Rahoituskehyksellä ja EU:n rahoitusjärjestelmällä on huomattava valtiontaloudellinen merkitys. Rahoituskehyksen kokonaistaso vaikuttaa keskeisesti Suomen nettomaksuasemaan. Kokonaistason lisäksi Suomen nettomaksuaseman kohtuullisuuteen vaikuttavat kuitenkin myös unionin menojen kohdentuminen sekä unionin omien varojen järjestelmä (EU:n tulot) ja mahdolliset uudet omat varat. Valtiovarainministeriö keskittyykin lausunnossaan monivuotisen rahoituskehyksen ennakkovaikuttamismuistion (EJ 2/2025 vp) sille kaikkein keskeisimpiin kokonaisuuksiin eikä tarkastele yksityiskohtaisesti kaikkea sektorikohtaista sisältöä.

Lausunto

Valtiovarainministeriö katsoo, että valtioneuvoston selvityksessä EJ 2/2025 vp esitetyt Suomen ennakkovaikuttamiskannat on laadittu olennaisesti ja hyvin. Valtiovarainministeriö korostaa, että kannat täydentävät aiempia E31/2024 ennakkovaikuttamismuistion kantoja, joiden mukaan erityisen keskeistä on muun muassa EU-rahoituksen painopisteiden priorisointi, sillä unionin budjetin kokoa ei voida merkittävästi kasvattaa erityisesti tilanteessa, jossa jäsenvaltiot joutuvat sopeuttamaan kansallisia budjettejaan. Varoja tulisikin kohdentaa nykyistä vahvemmin valittujen strategisten prioriteettien mukaisesti. Lisäksi on tärkeää varmistaa EU-rahoituksen nykyistä vahvempi yksityistä rahoitusta vivuttava vaikutus.

Valtiovarainministeriö toistaa myös valtioneuvoston kannan, jonka mukaan elpymisväline oli poikkeuksellinen ja kertaluonteinen ratkaisu, eikä järjestely toimi ennakkotapauksena.

Valtiovarainministeriö pitää tärkeänä, että Suomi ennakkovaikuttamiskannoissaan tukee kehyksen rakenteen yksinkertaistamista ja rahoitusohjelmien määrän vähentämistä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Suomen läpileikkaava tavoite siitä, että EU-rahoituksen toimeenpanosta ja valvonnasta johtuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia tulisi vähentää, on erityisen kannatettava.

Valtiovarainministeriö jakaa näkemyksen siitä, että muuttuvassa toimintaympäristössä rahoituskehyksen joustavuutta tulisi lisätä, jotta kehyskauden aikana kyettäisiin oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan mahdollisiin kriiseihin ja muihin ennakoimattomiin tarpeisiin, mukaan lukien mahdollisten uusien painopisteiden rahoittaminen. Valtiovarainministeriö tuo kuitenkin esiin, että joustavuuden lisäksi myös EU-budjetin varojen käytön ennakoitavuus on tärkeää, erityisesti investointien ja EU-maksun kansallisen budjetoinnin näkökulmasta.

Valtiovarainministeriö yhtyy Suomen ennakkovaikuttamiskantaan siitä, että etenkin jäsenvaltioille suoraan kohdistuvan rahoituksen tulosperusteisuus vahvistaisi EU-rahoituksen vaikuttavuutta varsinkin investoinneissa sekä toisi mahdollisia tehokkuushyötyjä EU-varojen toimeenpanossa. Valtiovarainministeriö kiinnittää valtioneuvoston tavoin erityistä huomiota tulosperusteisuuden käytännön toimivuuden haasteisiin, etenkin asetettavien tavoitteiden mitattavuuden ja niiden läpinäkyvyyden sekä hallinnollisen taakan osalta.

Valtiovarainministeriö nostaa esiin keskeisenä Suomen ennakkovaikuttamistavoitteena myös sen, että tulevaan rahoituskehykseen ja siihen kytkeytyvään muuhunkin EU-rahoitukseen sovelletaan mahdollisimman vahvaa ja vähintäänkin nykyistä vastaavaa ehdollisuutta, kuten oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kytkeytyvä ehdollisuus. Unionin taloudellisten etujen tehokas suojaaminen on olennaista.

Keinona varmistaa EU-rahoituksen nykyistä vahvempi yksityistä rahoitusta vivuttava vaikutus, valtiovarainministeriö pitää keskeisenä, että Invest EU:n kaltaisen välineen rahoitustakauksen osuutta kehyksessä tulisi kasvattaa merkittävästi ja sen rahoitusmallia hyödynnettäisiin nykyistä laajemmin pääomasijoituksiin, jotka kohdistuisivat alkaviin- ja skaalausvaiheen yrityksiin. Näin vahvistettaisiin yritysten riskirahoituksen saatavuutta innovaatioiden kehittämiseksi ja edelleen kasvun mahdollistamiseksi.

Valtiovarainministeriön näkökulmasta on tärkeää, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan ennakkovaikuttamisen viime vaiheessa ja etenkin tulevissa rahoituskehysneuvotteluissa kokonaisvaltaisesti ja strategisesti Suomen tavoitteiden sekä Suomen kokonaissaantojen ja maksujen näkökulmasta. Tarkastelun keskiössä tulee olla erityisesti rahoituskehyksen kokonaistaso, kansalliset erityiskysymykset ja valitut strategiset prioriteettialat. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää Suomen ainutkertaiseen asemaan itäisenä ulkorajavaltiona ja samalla EU-budjetin nettomaksajana. Lisäksi valtiovarainministeriö muistuttaa, että hallitusohjelman mukaisesti EU:n omien varojen järjestelmän kehittäminen ei saa aiheuttaa suhteellista lisäkustannusta Suomelle.